

Vážení čtenáři,

zřejmě jste také postřehli, že se veřejnost u nás stále více vyjadřuje ke stavu životního prostředí, a je potřeba také přiznat, že se často jedná o hlasy kritické. Po dvaceti letech politických, ekonomických a sociálních změn se lidé více rozhlíží kolem sebe a hledají odpovědi na otázku, zda žijí v prostředí dostatečně kvalitním. Doba nízkého zájmu o životní prostředí je zřejmě minulostí a lidé více než kdykoliv předtím věnují zvýšený zájem svému okolí. Není přitom tolik důležité, jakou hloubku poznání zájem veřejnosti provází. Pro nás je to především důkaz, že na poli ochrany přírody a krajiny je pro koho a na čem pracovat.

V odboru péče o krajinu Ministerstva životního prostředí, který jsem nedávno převzal, je právě krajina jedním z nosných témat. Celý tým lidí zde usiluje o zabezpečení jejího trvale udržitelného užívání a ochrany. Úkol je to jistě nelehký už jen v kontextu mnohotvárného výkladu pojmu krajina. Krajinu chápe jinak pouhý pozorovatel, jinak její uživatel a jinak třeba úředník. Krajina je zrcadlem historického vývoje, vypovídá o vztazích a souvislostech mezi nimi. Je často místem protichůdných zájmů. Krajina je také pro mnohé běžnou samozřejmostí – pozadím každodenního stereotypu. V krajině se snažíme sami realizovat a usazujeme do ní své vize. Změn v krajině si však paradoxně, anebo právě proto dokážeme povšimnout jen velmi málo. Přitom změny v té „naší“ krajině za humny jsou zdrojem změn globálních, které na nás tu více, tu méně doléhají. Je tedy jasné, že bez hledání jakéhosi uzlu vzájemného setkávání nad přístupy ke krajině by naše práce byla jen marnou snahou.

Před deseti lety vznikl v Evropě pod názvem *Evropská úmluva o krajině* jedinečný dokument, který pracuje s krajinou jako celkem a v rozsahu celého území Evropy. Potřeba takového dokumentu vyplynula z požadavků zástupců místních a regionálních orgánů v Radě Evropy. Dokument formuluje potřeby ochrany, péče a plánování krajiny s ohledem na princip trvale udržitelného rozvoje. Co je však důležité, klade důraz na vnímání krajiny jejími obyvateli. Krajina by totiž měla být součástí identity jejích obyvatel a měla by být také základem jejich spokojeného a harmonického života.

Česká republika přijala Úmluvu dne 1. října 2004, stejně jako dnes již dalších 30 zemí Evropy, s vědomím nutnosti zařazení krajiny mezi kulturní a přírodní dědictví. To byl první zdárný krok. V navazujících a snad i důležitějších krocích přichází samotná práce s dokumentem – jeho uchopení v podmínkách fungování našeho státu a legislativy. Vládou ČR byly naplňováním Úmluvy pověřeny se stejnou odpovědností resorty životního prostředí, školství, místního rozvoje a kultury.

V podmínkách našeho resortu chápeme implementaci zejména účinnou práci s dostupnými nástroji, případně jejich optimalizaci. Nezapomínejme, že legislativní zajištění ochrany krajiny máme v ČR skutečně nadstandardní. Otázkou ale je, zda těchto nástrojů správně a v potřebných vazbách využíváme. Proto musíme důrazně prosazovat jejich provázanost a vyžadovat jejich kompatibilitu s cíli Úmluvy při jejich úpravách a aktualizacích. Nemáme zatím žádný implementační plán a nejsem zatím zcela přesvědčen, že takový dokument potřebujeme. V minulém roce se totiž podařilo vtělit konkrétní úkoly řešící zlepšení stavu krajiny (a tím cíle Úmluvy) do *Aktualizace státního programu ochrany přírody a krajiny ČR*. Tento materiál se tak stal jakýmsi akčním plánem naplňování Úmluvy na národní úrovni a má velkou ambici, že s ním bude nakládáno napříč resortem i mimo něj. Pro naši práci je to v tuto chvíli výchozí základní a potřebný rámec spolupráce s ostatními resorty, akademickou veřejností, odbornými a nevládními organizacemi. V předchozích letech byly navíc vypracovány různé analýzy na téma naplňování Úmluvy v České republice a bude zřejmě žádoucí tyto materiály znovu prostudovat a najít v nich ty, které by nám mohly být užitečné.

Významným soupeřem na naší cestě je veřejnost jako uživatel a správce krajiny. Podněty a zpětná vazba pro naši práci mohou od veřejnosti přicházet pouze tehdy, když za tématem krajiny nebudou stát jen proklamace bez viditelného osobního zájmu odborníků či laiků. Ve stejném duchu musíme oslovovat zástupce veřejné správy, bez kterých nelze konkrétní práci v krajině realizovat. Za tímto účelem chceme podpořit vzdělávání a zvyšování povědomí o hodnotách krajiny, její úloze a změnách. Ve spolupráci s Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy bychom právě pro posílení této oblasti rádi připravili potřebné vzdělávací programy. Široké pole spolupráce tady vidím také pro nevládní organizace, se kterými má ministerstvo dlouholeté a dobré zkušenosti.

Státní správu hodláme navíc „vybavit“ metodickými podklady, které odbor péče o krajinu v současnosti připravuje ve spolupráci s renomovanými externími odborníky a resortními organizacemi. Od nich si slibujeme, že například ochrana krajinného rázu postupně získá i na místních úrovních pozitivní „image“ pro-

spěšně vnímaného standardu k zajištění hodnot krajiny. V letošním roce na přelomu jara a léta připravuje náš odbor pro zástupce obcí seminář *Strukturovaná péče o krajinu v kontextu Evropské úmluvy o krajině*. Na konkrétních příkladech zde chceme vysvětlovat principy udržitelné péče o krajinu s využitím nástrojů a možností, které jim poskytuje současný legislativní a metodický rámec.

K tomu, abychom mohli lépe ovlivnit realizační projektů v krajině, potřebujeme odpovídající finanční nástroje. Snažíme se je nastavit tak, aby vyhovovaly aktuální poptávce, respektive potřebám v ochraně přírody a krajiny. V kontextu podpory projektů zacílených na krajinu mohu zmínit v minulém roce spuštěný *Program obnovy přirozených funkcí krajiny*. Spolu s ním zůstávají plně funkční dotační nástroje národní i vázané na podporu z EU (OPŽP, PPK a další). V letošním roce byl navíc rozšířen *Program revitalizace říčních systémů* o Podprogram obnovy území postižených povodní v roce 2009.

Méně známou, ne však nevýznamnou aktivitou MŽP v oblasti ochrany krajiny je podpora soutěží. Ministerstvo je spoluvyhlašovatelem soutěže *Vesnice roku v Programu obnovy venkova* a garantem ocenění *Zelená stuha* udělovaném v rámci této soutěže za příkladnou péči o zeleň a životní prostředí. Podporuje českou účast v mezinárodní soutěži *Entente Florale Europe* – Evropská kvetoucí sídla. V roce 2010 bude také poprvé vyhlášena národní soutěž *Cena české krajiny* (www.cenakrajiny.cz), kde nejlepší projekt národního kola bude nominován na ocenění *Council of Europe Landscape Award* (Cena Rady Evropy pro krajinu). Cílem soutěže je ocenit příkladné projekty či aktivity při ochraně, péči a plánování krajiny s prokazatelně kladným efektem na krajinu a aktivním zapojením veřejnosti.

V nejbližší době nás čeká ještě jedna významná událost, kterou by se měl stát tzv. národní seminář za účasti zástupců Rady Evropy. K jednomu stolu budou seznámeni experti ze spolupracujících resortů, aby formou „živé“ pracovní diskuse – workshopu – hledali cestu ke zmenšení bariér v legislativní oblasti a ke sblížení postupu jednotlivých resortů při ochraně krajiny.

Přístup ČR k Úmluvě považuji za logické vyústění naší tradice ve vztahu k hodnotám krajiny a péči o její přírodní a kulturní dědictví. Máme nyní velkou příležitost v této tradici pokračovat a dále ji rozvíjet. V naší často hektické a příliš úřední práci potřebujeme kontakt s realitou, abychom nevytvářeli věci předem ztracené a virtuální. Doufám, že prostřednictvím vašeho zájmu o krajinu se nám to podaří.

Petr Birklen
ředitel odboru péče o krajinu
Ministerstvo životního prostředí